

Alg. 336

Sprawozdanie

Komisji bankowej o przedłożeniach Wydziału krajowego
w sprawie Banku krajowego za lata 1905 i 1906.

Wysoki Sejmie!

Niniejsze sprawozdanie Komisji bankowej obejmuje dwudziesty drugi i dwudziesty trzeci rok istnienia Banku krajowego, okres czasu tem przedewszystkiem znamienny, że dokonywało się w nim stopniowe przejście od największej taniści pieniądza i łatwości kredytowej do coraz większej drożyzny, do coraz większego braku gotówki i trudniejszych kredytowych stosunków.

Do jesieni r. 1905 mieliśmy jeszcze w Banku austro-węgierskim najtańszą stopę procentową od dyskonta, bo $3\frac{1}{2}\%$, utrzymującą się na tej wysokości przez cały czas gospodarczej depresji od zimy r. 1902 przez półczwarta roku blisko. Od jesieni r. 1905 do późnej wiosny r. 1906 wynosiła już stopa Banku austro-węgierskiego $4\frac{1}{2}\%$. Po krótkotrwałem niżeniu na 4% wrócono znowu z końcem zeszłego roku do $4\frac{1}{2}\%$. Stopa ta jednak miała trwać tylko do końca wiosny b. r., gdyż u progu martwego sezonu podwyższono ją na 5% , a w jesieni dalszego jeszcze podwyższenia obawiać się można.

Gdy zaś temu podrożeniu pieniądza towarzyszy niestosunkowy brak gotówek i polepszenia się stosunków pod tym względem w bliższej przyszłości nie można oczekiwać, więc stoimy u progu groźnego wprost dla naszego początkującego przemysłu jak również handlu i rolnictwa przesilenia groźnego tem więcej, że wzmagający się olbrzymio rozwój ekonomiczny głównych państw Europy i Stanów zjednoczonych słabe tylko u nas znajduje oddźwięki, a natomiast wzmagająca się drożyzna kredytowa i głównych surowców oraz drożyzna potrzeb codziennych dotkliwie się w naszych stosunkach dawać musi we znaki.

Powody coraz trudniejszych stosunków kredytowych nie są bynajmniej przemijającej natury. Powodem głównym jest bowiem pożerający rocznie miliardy

rozwój przemysłu i handlu w innych państwach Europy, przedewszystkiem zaś w Ameryce z powodu rozpoczętych tam olbrzymich inwestycyi komunikacyjnych i przemysłowych. Następstwem tego stanu rzeczy jest spadek kursu wszystkich naszych emisyi, którym amerykańskie, a także i niemieckie papiery wartościowe grozną za granicą czynią konkurencyę. Dlatego też mamy obecnie tylko import obcych efektów, ale nie mamy żadnego prawie eksportu własnych.

Stan ten zaczyna się już odbijać w bilansie Banku krajowego, który chcąc utrzymać kurs, musi powiększać zapasy swoich własnych efektów. I tak, podczas gdy z r. 1904 pozostał zapas własnych efektów w sumie 2,027.400 K, zaś z r. 1905 2,475.700 K, to do bilansu r. 1906 pozostał już zapas 5,213.000 K, sądząc zaś po obecnym bardzo znacznie zwiększonym zapasie, większa daleko suma będzie z końcem b. r. ciążyć na bilansie Banku.

Komisya bankowa sądzi, że dążenie do utrzymania kursów zapomocą gromadzenia coraz większego zapasu swoich własnych efektów, wobec ogólnego wśród publiczności szukania i znajdowania pewnych a wyżej procentowych lokacyi, może być tylko na krótką metę skutecznem, w przyszłości zaś może narazić instytucyę na straty. Wywołana bowiem stosunkami nieuchronna niżka kursu dotknie nie tych, którzy zwykle w takim razie stratę tę ponoszą, t. j. zaciągających pożyczki, lecz samą instytucyę.

W związku też z ogólną sytuacją na światowym targu pieniężnym należy traktować i oceniać zdaniem Komisji bankowej wielkiej wagi sprawę podwyższenia kapitału zakładowego Banku krajowego do tej przynajmniej wysokości, by instytucya była na przyszłość w możności ogromowi i różnorodności swych zadań w dostatecznej mierze odpowiedzieć i by wobec ogólnego w świecie podwyższenia kapitałów zakładowych i ruchu koncentracyi banków nie stał się nasz Bank krajowy w kraju (wobec zakładających tu filij obcych banków) czynnikiem mało ważącym, a poza granicami nie znaczącym nic prawie.

Jest bowiem stwierdzonem, że już obecnie nie może Bank krajowy spełniać ani części swych zadań. Już obecnie odmawiać musi Bank zasługującym na uwzględnienie podaniom o pożyczki gotówkowe z powodu wyczerpania przeznaczonych na ten cel funduszy. To samo odnosi się i do innych działów bankowych, a w szczególności do działu wekslowego i interesów ze stowarzyszeniami. Był też już Bank zmuszony odmawiać finansowania zupełnie pewnych interesów, lub szukać postronnej pomocy, by dany interes przeprowadzić. Najwybitniejszym stwierdzeniem tej niedostatecznej podstawy operacyjnej i niemożności sprostania przez to zadaniom jest fakt powstawania w kraju licznych filij banków czeskich i wiedeńskich, które wprawdzie najnaglejszym potrzebom kredytowym odpowiadają, są jednak instytucyami na zysk tytko obliczonemi.

Bank krajowy zaś nie może z powodu niedostateczności swych zasobów zwycięskiej z temi instytucyami podjąć konkurencyi.

Ten stan rzeczy grozi nam w przyszłości brakiem dostatecznej obrony wobec możliwych, zawsze wrogich zamachów pozakrajowych fabrykantów na poszczególne gałęzie naszego początkującego przemysłu, by kraj nasz zawsze w roli odbiorcy cudzego towaru utrzymać.

Gdy zaś w innych państwach i krajach powiększono w ostatnich latach wydatnie kapitały zakładowe wielkich banków, gdy nawet w małej Bukowinie ma tamtejszy Bank krajowy już obecnie 6 $\frac{1}{2}$ miliona kapitału zakładowego, a ma upoważnienie podwyższenia go do 10 milionów, musi Komisya bankowa uznać, że myśl znacznego podwyższenia kapitału zakładowego naszego Banku jest naj-

zupełniej uzasadnioną i konieczną potrzebą wskazaną, a to tem bardziej, że Bank krajowy wskutek uchwały Wysokiego Sejmu powołującej do życia nowy fundusz inwestycyjny, nie ma już możności stopniowego podwyższania swego kapitału zakładowego z chwilą, gdy tenże już wysokość 4,400.000 K osiągnął.

Uznając więc w całej pełni konieczność wydatnego podwyższenia kapitału zakładowego Banku krajowego w przyszłości, musi jednak Komisya bankowa wyrazić przekonanie, że ze względu na wyżej przedstawioną ogólną sytuacją kredytową chwila obecna nie jest dla realizacji tej myśli odpowiednią.

Emisya bowiem nowej na ten cel przeznaczonej pożyczki krajowej natrafiłaby musiała teraz na znaczne trudności i mogłaby tylko po niskim bardzo kursie być umieszczoną, co by i na kurs innych krajowych efektów niekorzystnie oddziaływać mogło.

Należy więc zdaniem Komisji wyczekać na odpowiedniejszą chwilę, choćby ona nawet nie tak rychło nadejść miała. Gdy jednak nadejdzie, należałoby mieć już zawnazu upoważnienie do emisji pożyczki na ten cel, by przez dłuższą zwłokę chwili odpowiedniej nie zmarnować. W tym też wyjątkowym wypadku uważałaby Komisya powzięcie uchwały „na skład“ jako rzecz zupełnie stosunkami usprawiedliwioną. Należy bowiem zwrócić uwagę na tę okoliczność, że niewiadomymi są daty zwołania przyszłych sesji Wysokiego Sejmu, nieobliczalną jest również długość czasu, jakiego c. k. rząd do zatwierdzenia uchwalonych zmian statutu Banku będzie potrzebował.

Z ubolewaniem bowiem zaznaczyć musi Komisya, że uchwalone na poprzednich sesjach Wys. Sejmu zmiany statutu Banku ze szkodą dla interesów kraju, dotąd, z powodu zwlekania z ich zatwierdzeniem, nie mogły wejść w zastosowanie.

W sprawie wewnętrznej organizacyi w Zarządzie Banku uznaje Komisya za wskazane wprowadzenie tej zmiany, by w razie urlopów dyrektorów Banku zastępowali ich upoważnieni do tego urzędnicy, a nie jak dotąd członkowie Rady nadzorczej, która tylko organem nadzoru i kontroli, a nie egzekutywy być powinna.

Komisya bankowa zwraca również uwagę na ewentualną potrzebę powiększenia liczby członków Rady nadzorczej, tak, by obie części kraju, oba miasta główne i rozmaite grupy interesów znalazły w niej równomierne zastępstwo. Powiększenie liczby członków winno wejść w życie z chwilą, gdy kapitał zakładowy Banku będzie znacznie podwyższonym.

Przedłożone Wydziałowi krajowemu sprawozdanie Zarządu Banku krajowego o dokonanych przy pomocy kredytowej tegoż Banku parcelacyach wykazuje zdaniem Komisji jasno, że zeszłoroczne uchwały Wysokiego Sejmu w sprawie kredytów parcelacyjnych nie przeszkodziły instytucjom i osobom, mającym obok zysku także interes kraju na względzie, korzystać nadal z kredytu parcelacyjnego w Banku krajowym (korzystał z niego nadal obficie Bank ziemski w Krakowie).

Dzięki tym uchwałom, wolnym już będzie Bank krajowy na przyszłość od zarzutu, że akcyę parcelacyjną prowadzoną, w sposób dla kraju i jego stosunków szkodliwy, otaczał swą opieką i popierał.

Rzecz zaś będzie ustawodawstwa krajowego, jak to Komisya bankowa w poprzednich swych sprawozdaniach z naciskiem podniosła, znaleźć środki odpowiednie, by niszcycielską parcelacyę na przyszłość jak najbardziej utrudnić, zdrowej zaś parcelacyi pomoc i poparcie zapewnić.

Każdy rok zwłoki ze stanowczą akcją ustawową na tem polu przynosi krajowi ogromne straty społeczne i ekonomiczne, przynosi obniżanie się nie tylko kultury rolnej, ale i kultury wogóle, przynosi wandalizm skazywania starych i cennych zabytków polskiego budownictwa na rozbiórkę!

Przechodząc do poszczególnych działów czynności Banku krajowego sprawozdaniami Dyrekcyi objętych, a nie widząc potrzeby powtarzania cyfr, ani parafrazowania tych uwag i spostrzeżeń, co do których niema odmiennego zdania, ogranicza się tylko Komisya bankowa do podkreślenia kilku znamienych faktów i cyfr.

Więc z uznaniem przyjmuje Komisya do wiadomości uchwalone na posiedzeniu Rady nadzorczej Banku w d. 21. lipca r. 1906, a zatwierdzone przez Wydział krajowy **zniżenie dodatku administracyjnego przy pożyczkach włościańskich z $\frac{3}{4}$ na $\frac{1}{4}$ % rocznie.** Z uznaniem również przyjmuje Komisya zmianę przepisów przy udzielaniu pożyczek hipotecznych (Alegat VIII. do sprawozdania Wydz. kraj. z d. 16. listopada r. 1906) w tym kierunku, by także i większym rolnikom spełnianie ich z obowiązań kredytowych wśród coraz trudniejszych warunków możliwie ułatwić.

W sprawie działu pożyczek gotówkowych zauważyć musi Komisya, że byłoby pożądanem przeprowadzić pewną zmianę przepisów o udzielaniu pożyczek gotówkowych na przedsiębiorstwa przemysłowe, a mianowicie w kierunku możliwości skombinowania pożyczki hipotecznej Banku krajowego z tegoż pożyczką gotówkową. Zmiana odnośnych przepisów z d. 10. czerwca r. 1904 mogłaby być dokonana w tym duchu, by po własnej pożyczce Banku, obliczonej na podstawie hipotecznej jedynie wartości, mogła być udzieloną pożyczka gotówkowa wartości 25 % przemysłowego przedsiębiorstwa.

Z rozmaitych działów czynności Banku zwraca przedewszystkiem uwagę oddział komunalny, w którym wydano w drugim roku sprawozdawczym tylko 23 pożyczek na sumę 1,800.600 K, o 2,590.200 K mniej niż w r. 1905.

Zmniejszenie również zanotować należy w asygnatach kasowych, w rachunkach dłużników, w sprzedaży emisji oraz zarobku na nich, oraz w dochodach z udziałów. Mimo jednak trudniejszych wogóle stosunków pieniężnych, zwiększyły się obroty, wkładki oszczędności, weksle, rachunki wierzycieli, depozyta, rezerwy i majątek Banku oraz zysk netto.

Obrót ogólny ze wszystkich operacyi bankowych, który w r. 1904 wyniósł 1.597,522.640 K, doszedł w r. 1905 do 2.006,888.471 K, zaś w r. 1906 do 2.199,207.239 K.

Zysk netto, który wynosił w r. 1904 kwotę 404.525 K, w 1905 kwotę 600.408 K, doszedł w r. 1906 do kwoty 760.528 K.

Zwiększenie się więc zarówno obrotów jak zysków jest wydatnem, jest jednak w r. 1906 mniejszem, niż w roku poprzednim.

Do pięciu funduszy krajowych, którymi Bank krajowy zarządza, przybyć ma teraz 6-ty fundusz inwestycyjny w myśl uchwały na ostatniej sesyi Wysockiego Sejmu zapadłej utworzony.

Komisya bankowa przyjmuje do wiadomości, że Komisya rewizyjna Banku czynną była w obu latach sprawozdawczych przez dni 72 i spełniając wszystkie przepisane regulaminem czynności, zdawała o nich sprawę Radzie nadzorczej.

Polegając na wyczerpujących sprawozdaniach z tych rewizyi, oraz na sprawozdaniach Rady nadzorczej Banku i Wydziału krajowego, Komisya bankowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym za lata 1905 i 1906.

II. Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia do 31. grudnia roku 1905, tudzież za czas od 1. stycznia do 31. grudnia roku 1906.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd, by sprawę zatwierdzenia uchwalonych na poprzednich sesjach sejmowych zmian statutu Banku krajowego w jak najkrótszym czasie załatwił.

Przewodniczący:

Władysław Kraiński, w. r.

Sprawozdawca:

Hupka, w. r.

